

İbnü'l-Baytar'ın Sarı Sabır (Aloe Vera) İçin Yazdıkları

SCRIPT OF IBNU'L BAYTAR ABOUT ALOE VERA

Dt. Ahmet Doğan ATAMAN^a

^aSerbest Hekim, İSTANBUL

Özet

Bu çalışma bir tercümedir. Alman alim Joseph v. Sontheimer, İbnü'l-Baytar'ın "el-Müfredat" adlı eserini 1840 yılında, Arapça'dan Almanca'ya çevirmiş ve 1300 sayfalık bir eser olarak düzenlemiştir.

Bu çalışmada, İbnü'l-Baytar'ın el-Müfredat adlı eserinin sözü edilen Almanca tercümesi kullanılmıştır. Bu eserde bildirilmiş olan pek çok tıp bitkisinden **aloe vera** ile ilgili olan bölüm seçilerek sunulmuştur. Bu esere göre, aloe vera uzun zamandır tanınan ve denenmiş şifalı bir bitkidir. Uzun senelerden beri etkisi bilinip, bitkisel formda veya usaresi tedavide kullanılmıştır. Aloe vera hakkındaki araştırmalar; yapraklarından elde edilen usarenin, yaraları, ülserleri ve yanıkları üzerlerinde koruyucu bir tabaka oluşturarak hızla iyileştirdiğini ortaya koymuştur. Kabızlığa karşı, bağırsak yumuşatıcı olması sayesinde laksatif olarak da kullanılmıştır. Bugün bu emektar doğa ilacı tekrardan keşfedildi. Yeni değişik ekimi ve kullanım metodları geliştirildi. Aktüel medyada çeşitli duyurularla **aloe vera** popüler oldu. Burada günümüzde değişik kaynaklarda yaygın olarak tartışılan bu ürün, çalışmada, temel bir kaynaktan, bu bitkiyi iyi tanıyan ve tanıtan İbnü'l-Baytar'ın ağzından aktarıldı. Bu kaynağın önemi, yazarının daha önceki pek çok temel kaynak bilgilerinin de sunmuş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İbnü'l-Baytar, sarı sabır, aloe vera, tedavi

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2004, 12:274-278

Abstract

This work is a translation. This work was originally translated by in 1840 from Arabic to German. In this study, the German translation was used.

Aloe vera is a plant which has long been known for its medicinal properties. It has been tested and used as a drug since ancient times. This old natural remedy is rediscovered today. New methods of cultivation and new application methods are developed recently. Various references in the media helped the plant's current popularity. In this article we present Ibnu'l Baytar's experiences regarding this plant. Ibnu'l Baytar is a famous Islamic botanist of the 13th century who knew the plant well and commented on it. His most important work is "el-müfredat el-cami", in which there is a chapter on aloe vera, where Ibnu'l Baytar first presents all the historical data about the medicinal properties of the plant and then adds his own comments and experiences. According to his experiments, the juice of aloe vera leaves quickly heals wounds, ulcers and burns, by forming a protective shield over them. He also comments on the laxative property of the plant and its use against constipation.

Key Words: Ibnu'l-Baytar, aloe vera, treatment

İbnü'l-Baytar adıyla tanıdığımız "Ebu Muhammed Ziyüddin Abdullah b.Ahmed el-Aşşab el-Maleki (ölümü 1248)" XIII. yüzyılda yaşamış ve tıbbi bitkiler konusunda çok önemli eserler yazmış bir İslam alimidir.¹ İbnü'l-Baytar'ın yazmış olduğu eserlerden en önemlisi olan "el-Müfredat"(el-Cami li-müfredatil-edviye vel-ağziye)da tıbbi bitki olarak veya yiyecek olarak kullanılan 2300 kadar

bitkiyi tanıtmaktadır. Ben bu önemli eserdeki "Sarı sabır (Aloe)" bitkisini Almanca'dan Türkçe'ye çevirerek bu bitki konusunda verdiği bilgileri iletmek istedim. Çünkü son günlerde Dünyada ve Türkiye'de Aloe bitkisinin etkisi ve tedavi edici değerleri konusunda çok konuşuluyor ve tartışılıyor. Bu bitkinin bir mucize bitki olduğu veya etkisi şarlatanca abartılmış bir bitki olduğu konusunda çok şey yazılıyor. Ben de bu konuda eski hekimlerin ne dediği ve bu bitkiyi nasıl gördüklerini bugüne getirmek istedim. Bu çeviride İbnü'l-Baytar'ın el-Müfredat" adlı eserinin 1840 yılında yapılan Almanca tercümesini kullandım.² Alman alim Joseph v. Sontheimer İbnü'l-Baytar'ın bu eserini Arapça'dan Almanca'ya çevirmiş ve 1300 sayfalık bir eser olarak düzenlemiştir. Alfabetik olarak yazılan bu eserden

Yazışma Adresi/Correspondence: Dt. Ahmet Doğan ATAMAN
Hekimler sitesi No:45
34812, Kanlıca, İSTANBUL
drataman@hotmail.com

Copyright © 2004 by Türkiye Klinikleri

“Sabr” maddesini orijinaline tamamen sadık kalarak, hiçbir ilave yapmadan bu konunun araştırmacılarına vermek istedim.³ Bu eserde İbnü'l-Baytar kendinden önceki hekimlerin bu konudaki yazdıklarını süzgeçten geçirerek tek tek verip en sonunda bu konudaki kendi fikrini yazmaktadır. Bu bilgiler incelendiğinde Aloe'nin en önemli iki etkisi dikkati çekiyor; Biri yaraları iyi edici etkisi, diğeri de müşhil olarak etkisi. Bu makalede Aloe bitkisinin yanı sıra iki ufak bölümü de vermeyi uygun gördüm. Birincisi İbn Ebu Usaybia'nın İbnü'l-Baytar hakkında yazdığı bilgi ki bu bilgi Sontheimer'ın kitabında yer alıyor.⁴ Bir diğeri de İbnü'l-Baytar'ın bu eserin başına koyduğu “giriş” bölümü⁵ bu iki bölümde hem İbnü'l-Baytar'ı tanımak, hem de Baytar'ın bu kitabı yazarken esas aldığı metodu ve amacı tanımak içindir. Bu iki bölüm de Almanca'dan esere tamamen sadık kalınarak çevrilmiştir. Bu makale ile Aloe bitkisinin, bundan 750 sene önce konunun uzmanları tarafından nasıl tanındığı ve Aloe usaresinin tedavide nasıl kullanıldığı konusunda bilgi sahibi olunacaktır. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için, İbnü'l-Baytar'ın **el-Müfredat** adlı eserinin önsözü ile başlamayı uygun bulduk.

İbnü'l-Baytar'ın Eserinin Önsözü

Latif ve kerim olan Allah'a insanı yaratıp ve onun bilge gibi konuşmasını sağladığı ve ayınlarına dünyada organik olmayan şeyleri, bitkileri, hayvanları, insanların hizmetine sunduğu, sıhhatte kalmayı, hastalıkları iyileştirmeyi ve ilaçlarla ile yiyecekler arasında sınır çizmeyi öğrenmeye yol gösterdiği için şükürler olsun. Allah'a şükürler olsun ve Muhammed'e ve tüm ona inananlara hürmet ederiz. Ulu Malik Alsalah Necmeddin Sultan'ın şayani hürmet ve ulvi emirleri üzerine bu eser ortaya çıkmıştır. Sultanın şanı ve şöhreti ile bu basit tedavi edici eserin taslağı tüm bilgileri ve işaretleri, aynı zamanda yiyecekleri de kapsayacak. Bu ne doğuda ne de batıda bitecek. Bu taslakta tedavi edicilerin dış belirtilerini, kuvvetlerini, faydalarını, zararlarını, dozlarını, yemeklerini, usarelerini, pişirilmelerini, ilaç olmadığı zaman muadilini, değişik türevlerini sayabiliriz.

Birinci amaç: Bu eser tümüyle gerektiğinde devamlı ve geçici gündüz veya gece ihtiyaç olan basit ilaçları ve yiyecekleri anlatıyor. Bunun haricinde bu eserde meşhur Dioskorides'in beş kitabında ilaçlar hakkında söylediği her şeyi bir araya getireceğim. Meşhur Galen'in altı kitapta anlattığı ilaçlardan da bahsedeceğim. Bundan sonra bu iki tanınmış Yunanlı'nın da eserlerinde değinmedikleri daha başka yeni adamların madenlerin, bitki ve hayvan vücutları hakkındaki fikirlere değineceğim. Bu eserde Dioskorides ve Galen'in hiç yazmadıklarını, inançlı daha başka adamların, öğretmenlerin ve bitki tanıyanların eserlerini de

ortaya koyacağım. Tüm bana verilen kaynakları ve verenleri açıklayarak ilaçların ve yemeklerin etkilerini anlatacağım.

İkinci amaç: Bana yaşlı hekimler tarafından bırakılan ve topladıklarımıdır. Bana söylenene değil, beni inandırarak ve göstererek, bana doğru gelen, sağlam gözükkenleri Allah'a sığınarak değerli bir hazine gibi saklayacağım. Kuvvet, nitelik, mizaç, fayda, doğruluk ve hakikatten sapan, veya yazarı veya devreden mantık dışı olup doğruluktan ayrılırsa, açıkça onu elimden bırakıp red edeceğim.

Üçüncü amaç: Bu eserde çok önemli ve gerekli olmadıkça tekrarlara yer vermeyeceğim.

Dördüncü amaç: Bu eser içindeki malzemeleri arayanın kolay bulabilmesi, yorulmaması, zorluk çekmemesi açısından alfabetik sıraya koyuldu.

Beşinci amaç: Yaşlı ve sonra gelen hekimlerin ilaçlar hakkında yanlış fikir ve hatalarını anlaşılır açıklama ile düşünceleri düzeltilmiştir.

Altıncı amaç: Değişik lisanlarla yazılan ilaçlar hakkındadır. Bundan sonra sadece bilinen faydaları olan ve tecrübe edilmiş ilaçlar hakkında bilgi vereceğim. Çevresinde bilinen, buralarda yetişen bitkiler olan ilaçların bir çok isminden bahsedeceğim. Örnek: Berber adları, ve Latince, Andalüz kelimeler. Eğer ilacı tanıyorsak ve bizim büyük eserimizde karşımıza çıkarsa. Kitaplardaki hatalardan korunmak, okuyucunun kelimeleri karıştırmaması veya başkasının yerine koymaması için Kelimelerin vokaller ile doğru bağlantıları, harflerin işaretlendirilip noktalanması üzerinde çaba gösteriyorum. Bu esere yiyecek ve ilaç ile bütünleştiğinden dolayı CAMİA(cem eden, toplayan) adını veriyorum. Şimdi işe başlama zamanı, bana doğru yolu gösterecek yüce Allah bana yardım edecektir.

Aloe Vera, Sarı Sabır, Sabr, صابر

3. kitapta Dioskorides; Bu bitkinin yaprakları şekli itibarıyla, yapışkan, geniş, kalın, yuvarlakça ve geriye doğru olup, ada soğanının “urgingea maritima” yapraklarına benziyor. Yaprakların her iki tarafında diken gibi birbirinden ayrı uçları var. Bu bitkinin sapı “anthericum” a benziyor. Bu bitkinin her bölümünde ağır bir koku ve çok acı bir tat hakim. Sırığa benzeyen tek bir kökü var. Bu bitki en çok Hindistan'da yetişiyor. Bize de usaresi oradan getirilmiştir. Ayrıca Arabistan'ın ve Asya'nın deniz kenarındaki yerlerde ve adalarında da yetişiyor. Buralarda yetişen aloe'nin usaresi çıkartılmaz ama yaraları iyileştirmek için kullanılır. Bunun iki türlü usaresi vardır. Biri temiz görünümlü ve kumlu olan, diğeri karaciğer renginde olan. En iyi usare yaprak ve taş gibi benzer

unsurlar içermez, parlak, ciğer gibi kırmızı renkte, kolay öğütülebilen, keskin ıslak ve çok acı olandır. Siyah ve zor öğütülebilen usareden kaçınmak gerekir. Aloe usaresinin yerine lastikle sahtesi yapılır. Sahtesinin tadı, acılığı ve kokusu kolay anlaşılır. Bazı kişiler aloe'nin içine akasya karıştırırlar.

6. kitapta Galen; Bunun usaresini hazırlayan herkes bunu aloe olarak bilir. Birçok yönden yararı olan aloe yakmadan kurutulur. Bu usarenin basit bir tabiatı yoktur. Kendine has acı bir tadı vardır. Kalın barsaktan kazurat çıkarmak için de müşhil amacıyla kullanılır. Gücünün terkibi çeşitli etkilerinden dolayıdır. Böylece mide için en yararlı maddedir, derin fistülleri ve bilhassa makatta ve cinsel organlardaki düzelmeyen apseleri iyileştirir. Suyla karıştırılıp apselerin üstüne sürüldüğü zaman da iyileştirici etkileri görülür. Aynı şekilde yaraları, ağız, kulak ve göz iltihaplarını da iyileştirir. Etkisi dahildeki diğer maddelerin girmesini engelleyip içerde bulunanları da parçalar, yaraları yakmaz.

Dioskorides; Aloe'nin kurutucu ve uyku getirici etkisi var. Eğer iki kaşık soğuk veya süt sıcaklığında suyla içildiğinde mideyi yıkar. Eğer suyla üç sülüs veya bir dirhem alınır, kanlı öksürüğü baskılar ve sarılıkta sarı rengi temizler. Reçineyle veya suyla veya sulandırılmış bal ile alınır, karnı boşaltır. Üç dirhem alındığında tamamen boşaltıp temizler. Diğer müşhil ilaçlarıyla beraber alındığında mideyi rahatsız eden etkileri azaltır. Kuru olarak yaralara serpiştirildiğinde yapışarak apseleri iyileştirerek yayılmalarını önler. Bilhassa apselerde kullanılır. Taze yaraları da iyileştirir. Tatlı şarapla karıştırıldığında makattaki hemoroid ve yanıkları iyileştirir, hemoroidlerin kanamasını önler ve cerahatli azgın turnak apselerini iyileştirir. Bal ile karıştırıldığında kanamaları düzeltir. Sirke ve gül yağı ile karıştırılıp alınır ve şakaklara sürüldüğünde başağrısını hafifletir. Şarapla karıştırıldığında saç dökülmesini önler. Bal ve şarapla karıştırıldığında bademcik, dişeti ve ağzın diğer bölgelerinin iltihaplanmasını önler. Toprakta bir kaptan kızarana kadar her tarafının eşit şekilde kavrulması sonucunda tozu gözler için kullanılır. Yıkılarak işe yaramayan kumlu parçalar uzaklaştırılır temiz usare elde kalır.

Ebu Kureyş'e göre; Üç çeşit aloe var. Socotra Aloe'si, Arap Aloe'si ve Aloe Samahani. Socotra Aloe'sinin safran gibi koyu sarı renktedir. Sıcak nefes verilince çözülüp, acı bir koku ve ufalanmayan (Arap lastiği gibi) ve parlak oluyor. Bu tür aloe seçkin olandır. Arap Aloe'si öncekine göre sarı rengi, ağırlığı ve parlaklığıyla farklıdır. Aloe Samahani en kötüsüdür, mide bulandırıcı kokar, mat ve sarı renktedir. Aloe usaresinin zamanla kuvveti azalır ki sahteleri de böyledir.

Razi'nin El Havi adlı kitabında; Galen sıhhatli kişilerin davranışlarından şöyle bahseder: Aloe'nin safrayı çekici ve uzaklaştırıcı özellikleri var. Bundan başka sahte olmayan Aloe'nin ısınmadan ilaç kuvvetini ve tabiatını kaybeden kuvvetli bir müşhil olduğunu anlatır. Ayrıca Aloe'nin çok kuvvetli bir müşhil olmayıp, sadece vücutta bulunan ve onunla temasa geçenlere etkili olduğundan bahseder. Az miktarda alınır, karaciğer civarında etkilidir. Diğer maddelerle birlikte bağlandığında Aloe'nin mideyi küçültmesi etkisinden bahsetmiyor. Midesi safralı hasta olan kişilerde en rağbet edilen tedavi edici olarak günde pek çok kez kullanılmıştır.

Bilinmesi gerekir ki, midedeki kötü sular ile meydana gelen hastalıkların tedavisinde Aloe ile hazırlanan ilaçlar kullanılarak yararlanılmıştır. Aloe zayıf müşhil etkisinden dolayı kuvvetli nemleri çekmeye muktedir değildir. Eğer baharatlarla kullanılırsa etkisi artar.

El Farisi; Mideyi ısıtır ve kuvvetlendirir. Barsaklardaki gazı önler, kalbi kuvvetlendirir.

El Hur; Aloe Socotra'ya göre çok daha geniş etkisi olan Arap Aloe'si cerahatlerin üzerine sürülür. Aloe Socotra pişiklere kullanılır. Arap Aloe'si de şarapla beraber kullanılmaz.

Razi diyor: Ben tümüyle İbn Masavia ile gözlere yararlı olduğu ve vücudu kuru tuttuğu düşüncesiyle aynı kanaatteyim. Suyu elin fisürlerine sürülmelidir.

Maserceveyh et-Tabip; Aloe salgıyı kafadan ve eklemelerden uzaklaştırıyor ve karaciğer tıkanmalarını açıyor.

İbn-i Sina; Göz cerahatlerinde, aynı şeyin kaşıntı ve ağrılarında ve yanmalarda yararlıdır ve nemliliği kurutur.

İshak İbn Huneyn; Yeni başlayan katarakta yararlı, kafayı temizliyor, mideyi ve vücudun diğer bölümlerinde bulunan unsurları temizliyor, damar ve sinirlerdeki kirliliği temizliyor ve kuvveti öne çıkarıyor.

El Mansuri; Aloe safrayı ve sıvıları atıyor. Dozu 1-2 miskal. Kim barsak hastalığından şikayet ediyorsa, onu sıcak tabiatla olmayanlar Bdelium (Mokl) ile beraber almalı. Sıcak tabiatla olanlar ise kitre ile almalı. Kim mide veya karaciğerden çekiyorsa sakız ve güllerle beraber kullanılmalı.

Hubeyş; Aloe'nin üç çeşidi var. Socotra ve Arap Yemen'e ait olan, ve Samahanik. Socotra kuvvetli sarı safran renginde, ağzın sıcak nefesi ona değdiğinde acı bir koku ortaya yayılır. Onu parmaklar arasında yuvarlarsanız, kolayca ufalanır. Arap lastiğine benzeyen parlak bir rengi vardır. Böyle çıkartılan Aloe kullanılması gereken en

iyisidir. Arap Aloesi ise öncekine göre sarı rengi, kokusu, parlaması ile daha fazla, Aloe socotra'ya göre daha zayıf karakterdedir. Sıkça karın altı bölgesinin ağrılarında kullanılır. Hastalığı tamamen geçecek kadar kuvveti yok. Kullanılmaya başladıktan bir iki gün sonra etkisini gösteriyor. Aloe Socotra alındığında ters kuvvetlere sahip olduğundan dolayı etkisi artıyor. Kullanıldığında görme kuvvetini artırıyor. Çok soğuklarda ve aşırı sıcaklarda Aloe verilmemeli. Eğer soğuk günlerde alınırsa anüste damarları yorup, damar ağzını açarak anüste kanamalar meydana getirerek zarar veriyor. Kafayı ve mideyi meydana gelen konsensüs, birkaç yaşlı hekimin söylediği kafanın arkasından aşağıya mideye doğru inen oradan da kafaya çıkan boş damarları temizlemesi yüzünden. Samahanik Aloe ise aralarında en kötü olanı, iğrenç kokusu pis kokan yıkanmamış bir kabınkine veya elbiseninkine benziyor. Çok az sarı renkte, parlamaz ve kolayca ufalanamaz. Bu çeşidini hiç kullanmamak tavsiye edilir. Dezavantajlarından korunmak için güller ve sakız ile karıştırılan Aloe düzeltilebilir. Eğer düzeltmeyen iyi şekilde yapmak için şu şekilde uygulanır;(ölçüler yazar tarafından paund olarak tanımlanmıştır. Okuyucuya yol gösterici olarak kabaca yarım kilo olarak tanımladık.) 1 paund (yaklaşık 1/2 kilo) Aloe socotra alınır, ezilir ve süzgeçten geçirilir, ¼ paund roma vermutu, en iyi sakız hapları, balsam çekirdeği ve balsam ağacı, Laurus Cassia (Salichat) ve tarçın, Nardus spica ve Asarum, hepsinden üç dirhem alınır. Bu baharatlar 2 paund şekerli su ile yarıya kadar kaynatılır, ateşten alınıp ılıyana kadar bekletilir.

Ezilmiş Aloe'nin üzerine su boşaltılır, birkaç kere yıkanır ve bir kabın içine boşaltılır. Yıkanan Aloe su içine atılıp sade toz kalana kadar yıkanır. Daha sonra su ondan arındırılır. Suyla yıkanmış Aloe'ye üç dirhem safran konulup havanda bir olana kadar döğülür. Daha sonra ihtiyaç duyulana kadar bu karışım saklanır. Bu maddenin kullanım dozu bir iki dirhemdir. Aloe bayatlayınca rengi kararır ve keskinliği kaybolur. Yıkanmış yıkanmamışa göre iyidir.

Aloe sabahleyin bal suyu ile birlikte karıştırılır. Bazıları rahat uyumak için akşamleyin verirler. Bu bir yanığı ve hatadır. Çünkü yemeklerden sonra Aloe'yi zevk için almak zararlıdır. Aloe kalın kara safrayı boşaltır, bu etkiyi incelerinden çok kalın unsurlara gösterir. Eğer dozunun miktarı az ise, o zaman sadece dışkılamaya yarar.

Bir başkası; Yaşlılar önemli bir özelliği olduğunu söylerler, barsakları temizlemesi, kuvvetlendirmesi, içlerini boşaltması ve temizlemesi, ayrıca mideye zararı dokunmaması, diğer müshiller gibi yararlı olması, onun

için bilhassa kimin zayıf midesi olup içinde çok mayı toplanırsa, kim başında ağrı duyarsa, kim midesini ve barsaklarını temizlemek isterse bu onu kolaylaştırır. Sarı safra şikayeti olanları, ayrıca safrasından dolayı susuzluk çekenleri Aloe iyileştirir. Ateşi olmadan, uykularda rahatsız edici fantezi ve rüyalar görenleri de iyileştirir. Aynı zamanda hem sarı hem de kara safrası olanlarda, vücudu hafif şekilde ürperenlerde de etkilidir. Aloe barsak gazlarından dolayı sarı safra boşaltanlara uyar. Bağırsaklarında yanma duyanlar midesinde yanma hissedenlere iyi gelir. Bunun haricinde yüksek ısılarda mideden çıkan sarı safrayı iyileştirir. Ayrıca vücudun üst tarafında toplanan sıvıların atılmasına yardımcı olur. Mideyi temizler, vücudun alt kısmını, barsakları, ve buna yakın organları temizler. Yaşlıların söylemelerine göre tüm vücudu etkilemesi, ondan yeterli miktarı, iki veya üç miskal alındığında temizler. Yeni birine bir-bir buçuk sakız, gül, sarı Mylobalan, Bdelium gibi buna benzer müshillerin verilmesiyle Aloe'nin dezavantajlarını azaltır ve ortadan kaldırır. Aloe tek başına alındığında, üçüncü derecede kuru olduğundan sinirlere ve kuru tabiatla olduğu için makata zararlıdır. Barsakta fisür olduğunda kuruluk sinirlere zarar verir.

İbni Masuye'ye göre; Midenin derisini etkilediği için Aloe'nin rendelenmesi iyidir. Böylelikle onu kuvvetli bir şekilde temizler. Aloe'nin kafadaki unsurları çekme kuvveti midede uzun süre kalmasıyla çoğalır.

El Şerif'e göre; Pırasanın özsuğu ile Aloe rendelenirse ve birçok kere kondilomların üstüne sürülürse, kondilomların düşmesi sağlanır. Kondilomların tedavisinde Aloe çok yararlıdır. Bu netice onu kurşun arasında gül yağı ile karıştırılınca varılır. Ateşe atılıp bir huni yardımıyla dumani burundan çekildiğinde, ve bu devamlı uygulandığında astım için en ideal maddedir.

Deneyimlerin kitapları; Eğer tuz ile başın ön tarafına bağlanırsa, akıntılarda büyük yararı var, başı ısıtır, içindeki sıvıları kurutur. Eğer o Plantago asiatica suyunun veya sirkenin içinde çözülürse, çocukların kafasındaki cerahatlere sürülürse yararlı olur. Eğer o akasya suyu ile beraber sürülürse, çocukların bingıldağı (fontaneller) üzerine konursa onlar çabuk birleşir. Gözlerde faydalıdır. Gözün içine akan kanı parçalar. Plantago asiatica suyunun içinde çözülen Aloe burun ve kulak cerahatlerinin üstüne sürüldüğünde onları iyileştirir.

O boş cerahat ve fistüllerin içine sıkılırsa onları temizler ve kurutur. Sirke ile beraber sürüldüğünde ve domuz yılancı ve papula üstüne koyulduğunda yararlıdır. Yırtılma ve ezilmelere sürüldüğünde ağrıyı hafifletir ve uzuvları kuvvetlendirir.

KAYNAKLAR

1. MEB İslam Ansiklopedisi. İbnü'l Baytar: 2.Baskı. İstanbul; 1968. p.845-6. T.D.V. İslam Ansiklopedisi, İbnü'l-Baytar: İstanbul; 1999. 20:526-7.
2. Sontheimer J.von, Große Zusammenstellung über die Kräfte der bekannten einfachen Heil- und Nahrungsmittel von Abu Mohammed Abdallah Ben Ahmed aus Malaga bekannt unter den

Namen **Ebn Baithar**: I.Band Stuttgart 1840. II.Band Stuttgart 1842. p.XIII-XVI.

3. Sontheimer J.von, Große Zusammenstellung über die Kräfte der bekannten einfachen Heil- und Nahrungsmittel von Abu Mohammed Abdallah Ben Ahmed aus Malaga bekannt unter den Namen **Ebn Baithar**: II.Band Stuttgart 1842, Hallberger'sche Verlagshandlung; p.120-5.